

POSTANOWIENIE

Dnia 3 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa A.K.
przeciwko Sądowi Rejonowemu w E.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 marca 2020 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 28 września 2018 r., sygn. akt VII Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 240 zł
(dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 28 września 2018 r., VII Pa [...], oddalił apelację powoda A.K. od wyroku Sądu Rejonowego w M. z dnia 26 września 2017 r., którym oddalono jego powództwo przeciwko pozwanemu Sądowi Rejonowemu w E. o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach.

W uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji podniósł, że chociaż powód na skutek prawomocnego skazania za przestępstwo utracił przymiot nieskazitelnego charakteru, to jednak brak było podstaw do stwierdzenia w trybie art. 32 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 67), że stosunek pracy uległ z dniem 11 grudnia 2015 r. rozwiązaniu

z mocy prawa z winy powoda bez wypowiedzenia. Na skutek prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 21 maja 2015 r., II K [...], nie doszło bowiem do utraty uprawnień koniecznych do wykonywania zawodu kuratora; nie orzeczono wobec powoda środka karnego w tym zakresie, orzekając karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności, zawieszoną warunkowo na okres próbny w wymiarze dwóch lat. W ocenie Sądu Okręgowego, powództwo nie zasługiwało jednak na uwzględnienie nawet przez zasądzenie odszkodowania z uwagi na sprzeczność żądania powoda ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa w świetle zasad współżycia społecznego (art. 8 k.p.). O ile do czasu zakończenia postępowania karnego oskarżony korzysta z domniemania niewinności, to z dniem uprawomocnienia się wyroku karnego powód stał się skazanym za przestępstwo oszustwa (art. 286 § 1 k.k.), co podważa jego uczciwość i wiarygodność, a tym samym zaprzecza dawaniu rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu kuratora. Skazanie powoda dało podstawę do stwierdzenia, że jego zachowanie winno być oceniane jako rażące naruszenie norm postępowania zgodnie z etyką wykonywania zawodu zaufania publicznego jakim jest zawód kuratora. Podważa jego odpowiedzialność, sumienność, wiarygodność oraz nieskazitelny charakter, a zatem dyskwalifikuje go w sferze etyczno - moralnej jako kuratora.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku, zaskarżając go w całości, pełnomocnik powoda zarzucił naruszenie prawa materialnego - art. 8 k.p. w związku z art. 45 § 1 k.p. przez „błędne przyjęcie, że nie zachodzą przesłanki do przywrócenia powoda do pracy, względnie brak jest podstaw do zasądzenia odszkodowania w miejsce przywrócenia do pracy, gdyż jest to nadużycie przez powoda prawa i jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (...)", oraz przepisów postępowania - art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. które miało istotny wpływ na wynik sprawy, przez „nieodniesienie się przez Sąd odwoławczy do wszystkich zarzutów apelacyjnych, tj. zarzutu braku wskazania podstawy faktycznej zastosowania w zaskarżonym orzeczeniu jedynie w odniesieniu do powoda normy z art. 8 k.p. w sytuacji stwierdzenia przez Sądy obu instancji naruszenia przez pozwanego przepisów art. 32 ust. 1 pkt. 3 ustawy o kuratorach sądowych”.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez przywrócenie go do pracy zgodnie z żądaniem pozwu, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, a ponadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Istotne zagadnienia prawne polegają na konieczności dokonania oceny: - „czy dopuszczalne jest udzielenie ochrony prawnej pracodawcy poprzez oddalenie powództwa pracownika o przywrócenie go do pracy wbrew bezspornemu naruszeniu przez pracodawcę przepisów prawa materialnego, tj. przez rozwiązanie umowy o pracę na czas nieokreślony z zawodowym kuratorem sądowym, bez wypowiedzenia z przyczyn nie ujętych w art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 5 ust. 1 pkt. 2 ustawy o kuratorach sądowych, a co za tym idzie uczynienie ze swego prawa użytku w sposób sprzeczny z jego społeczno- gospodarczym przeznaczeniem oraz zasadami współżycia społecznego w rozumieniu art. 8 k.p. w szczególności, jeżeli zdarzenie będące podstawą oświadczenia pracodawcy miało miejsce przed zawarciem umowy o pracę, a przed uprawomocnieniem się orzeczenia w przedmiotowej sprawie powód odzyskał przymiot nieskazitelnosci charakteru”, a także skutków i znaczenia instytucji zatarcia skazania, o której mowa w art. 106 k.k. w związku z art. 2 Konstytucji RP, wobec „posiadania utraconego w wyniku popełnienia przestępstwa przymiotu nieskazitelnosci charakteru, wynikającego z aktualnego zaświadczenia o niefigurowaniu w kartotece karnej Krajowego Rejestru Karnego Ministerstwa Sprawiedliwości, a będącego zarówno przeszkodą w ocenie Sądów obu instancji do przywrócenia powoda do pracy na dotychczas zajmowanym stanowisku kuratora sądowego”, oraz „posiadania przymiotu nieskazitelnosci charakteru w związku z uzyskaniem w/w zaświadczenia, jako *causa sine qua non* w przypadku ewentualnego ubiegania się o ponowne mianowanie na stanowisko sądowego kuratora zawodowego”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem kolejnej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest zwykłym środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania przede wszystkim w celu ujednolicenia wykładni przepisów stosowanych przez sądy, wyjaśnienia istotnych kwestii prawnych dotychczas niewyjaśnionych w orzecznictwie oraz wyeliminowania orzeczeń oczywiście wadliwych i naruszających prawo. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał się na występowanie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Przed wszystkim należy zauważyć, że tak ujęte w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu

Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 118/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi jest stawianie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Niezależnie od powyższego, jeżeli skarżący powołuje jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego powinien mieć na uwadze, że zagadnienie prawne jest to zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r.,

II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467). Wskazać również trzeba, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

W sytuacji, gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia

2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Kierując się powyższymi rozważaniami należy stwierdzić, że wskazane w skardze kasacyjnej zagadnienie prawne, sytuowane w oparciu o art. 8 k.p. doczekało się już jednolitej wykładni Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09 (LEX nr 529757), wskazano, że art. 8 k.p. nie kształtuje praw podmiotowych, nie zmienia i nie modyfikuje praw, jakie wynikają z innych przepisów prawa. Przepis ten upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej. Stosowanie art. 8 k.p. (podobnie jak art. 5 k.c.) pozostaje zatem w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy. Ponadto ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara). W uzasadnieniu wyroku z dnia 15 listopada 2017 r., III PK 161/16 (LEX nr 2427123) Sąd Najwyższy przypomniał, że klauzula generalna, zawarta w art. 8 k.p., zwana niekiedy „klauzulą nadużycia prawa”, ma swoje historyczne ugruntowanie, a jej odpowiedniki można znaleźć w systemach prawnych wielu państw. Klauzule generalne nie są typowym przykładem stosowanych przez ustawodawcę zwrotów niedookreślonych, ponieważ odsyłają do systemu norm pozaprawnych, między innymi moralnych, o nieostrych - z natury rzeczy - zakresach znaczeniowych. Klauzula generalna (klauzula nadużycia prawa)

„współistnieje” z całym systemem prawa cywilnego i powinna być brana pod uwagę przez sądy przy rozstrzyganiu spraw. Na podstawie art. 8 k.p. każde działanie albo zaniechanie może być uznane za nadużycie prawa, jeśli występuje jedna z dwóch przesłanek: obiektywna sprzeczność ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub obiektywna sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Konstrukcja ta obejmuje właśnie przypadki, w których zachowanie określonego podmiotu spełnia formalnie wszystkie wymagania przewidziane przepisem prawa, natomiast z innych - pozaprawnych - względów (np. społecznych czy moralnych) zachowanie to nie zasługuje na ochronę prawną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., I PK 135/10, M.P.Pr. 2011 nr 9, s. 475-478 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2011 r., I PK 43/11, LEX nr 1408141). Omawiany przepis upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005; z dnia 12 stycznia 2011 r., II PK 89/10, LEX nr 737386; z dnia 2 października 2012 r., II PK 56/12, LEX nr 1243024). Nie jest przy tym możliwa taka wykładnia art. 8 k.p., która zawierałaby swoiste wytyczne, w jakich (kazuistycznych) sytuacjach sąd powszechny miałby uwzględnić albo nie uwzględnić zarzutu sprzeczności żądania pozwu z tym przepisem. Stosowanie art. 8 k.p. pozostaje zatem w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy. W oderwaniu od tych konkretnych okoliczności nie można formułować ogólnych dyrektyw co do stosowania tego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1967 r., I PR 415/67, OSPiKA 1968 nr 10, poz. 210, z glosą Z. Ziemińskiego oraz uchwałę z dnia 17 stycznia 1974 r., III PZP 34/73, OSNCP 1975 nr 1, poz. 4; PiP 1978 nr 7, s. 161 z glosami S. Sołtysińskiego i Z. Ziemińskiego, a także wyroki z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470; z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 275/11, M.P.Pr. 2012 nr 11, s. 584-587).

Odnosząc się z kolei do skutków i znaczenia instytucji zatarcia skazania, o której mowa w art. 106 k.k. trzeba zauważyć, że zatarcie skazania nie oznacza, iż przestępstwo nie zostało popełnione. Oznacza jedynie, że od chwili zatarcia skazania (a więc na przyszłość), skazany ma status osoby niekaranej. Niewątpliwie

z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe (art. 106 k.k.), przy czym skuteczność tej zasady aktualizuje się z chwilą nastąpienia zatarcia skazania, co oznacza, że skazanie uznaje się za niebyłe dopiero od momentu nastąpienia zatarcia skazania, nie zaś wcześniej, nadto ma ono skutek „na przyszłość” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2005 r., II PK 247/04, LEX nr 603765). Na marginesie warto zwrócić uwagę, za postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2011 r., SDI 32/10, że „zatarcie skazania nie oznacza anulowania treści wyroku, tj. wyeliminowania go z mocą wsteczną z porządku prawnego jako w ogóle niewydanego i nie niweluje też całkowicie wszystkich skutków skazania, bowiem skazany nie odzyskuje wszystkich utraconych np. praw, orderów czy odznaczeń. Skazanie jest bowiem uważane za niebyłe, ale dopiero z chwilą jego zatarcia i od tego momentu dopiero funkcjonuje fikcja prawna i od tej też chwili nie może wywoływać żadnych negatywnych skutków prawnych dla skazanego. Podkreślić jednak należy, że wcześniej skazanie to istniało i wywoływało określone skutki wynikające z treści wyroku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2009 r., I KZP 24/09, OSNKW 2009 nr 12, poz. 105)”. Również w uchwale z dnia 27 listopada 1984 r., III AZP 6/84 (OSNC 1985 nr 6, poz. 105), Sąd Najwyższy zaprezentował pogląd, że zatarcie skazania nie oznacza zmiany oceny sprawcy w sferze etyczno-moralnej. A zatem, wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie ma rozbieżności w wykładni art. 106 kk.

Odnosząc się z kolei do przesłanki oczywistej zasadności skargi stwierdzić należy, że we wniosku brak jakiegokolwiek wyводу prawnego w tym zakresie a nie jest wystarczające dla przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. lakoniczne stwierdzenie, że „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”.

W związku z powyższym, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 1 pkt 1 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

